

Marina Protrka

Kako misliti književnost?

Milivoj Solar, *Laka i teška književnost*, Matica Hrvatska, Zagreb, 1995.

Fenomeni postmodernizma i lake (teške) književnosti tema su predavanja okupljenih u knjizi *Laka i teška književnost* Milivoja Solara. Oba ova fenomena razmatrana su u svjetlu suvremene krize institucije književnosti. Upitnost jednog modela u nastanku i izvjesnost dotrajalosti drugog, minulog, stavljaju proučavatelja književnosti u poziciju vrednovatelja i suca. Jedno od temeljnih pitanja koja se tada nadaje jest svrha proučavanja književnosti. Više postavljajući pitanja nego odgovarajući na njih, u skromnoj pretpostavci da pravo pitanje kristalizira odgovor, autor nas dovodi do uvida o složenosti, integriranosti vremena. Svrha književnosti je, u ovom slučaju, reći će autor, barem dvostruko utemeljena – jednom epistemološki, a drugi put filozofski – kao poimanje, prihvaćanje i promicanje tradicije. Tako i pojmovi trivijalno (nisko) i umjetničko (visoko) u književnosti bivaju nanovo osmišljeni. Paradigmatičan je Ecoov roman »Ime ruže« koji se, zahvaljujući svojoj dvostrukoj kodiranosti, može čitati višeslojno. Trivijalna struktura – kriminalistički zaplet, ljubavna priča... – omogućuje »niskorazinsko« iščitavanje. Druge razine, prije svega citatnost, čine ga pravim medijavelističkim traktatom, utoliko zanimljivim zahtjevnijoj publici. Trivijalno se odaje svojom prepoznatljivošću, shematizmom, kodovima preuzetim iz svakodnevice. Junaci su takvi da omogućuju izravnu identifikaciju. Iz predavanja prof. Solara shvaćamo koliko je teren ovih određenja sklizak – lakoća i težina nisu odredljivi pojmovi, u

strogom značenju riječi. U procesu književnog stvaranja (primanja) nije sasvim jasno čija je lakoća/težina mjerodavna. Jedni lako pišu o teškim stvarima, drugi teško o trivijalnim. Netko bez problema čita Brocha, drugi se muče s Majdakom ili Zagorkom. Stoga, pitanje trivijalnog (umjetničkog) ostaje, u strogom smislu neodređljivo.

Postmodernim se imenuje vrijeme nakon (post) moderne, ali i ne samo to. (Ne)zahvalnost ovog pojma leži u činjenici da je iza njega moguće štošta skriti. Solar će kroz svoja predavanja pokušati promisliti načine poimanja ovog fenomena i njegove osnovne manifestacije. Osnovna Lyotardova teza o postmodernizmu jest da postmodernizam odustaje od potrebe za velikim, konačnim sintezama, od potrebe za kritikom (samoodređenjem) spram prethodnih razdoblja. To rezultira detronizacijom velikih sustava filozofije, znanosti i ideologije. Drugim riječima: postmoderna odustaje od metanaracija, ona im više ne vjeruje. No, to još nije sve – postmoderna proza pokazuje i neke lako čitljive karakteristike kao što su: ignoriranje zakonitosti prostora i vremena, bajkovitost sižea, ignoriranje razlike između visoke i trivijalne književnosti, iznevjeravanje horizonta očekivanja čitatelja, navođenje na krivi trag...

Interpretacija suvremene epohe jest zapravo zapitanost nad njezinim fenomenima, iščitavanje »znakova vremena«. Otuda i dolazi pitanje koje, postavljeno na početku predavanja, na kraju nužno ostaje otvorenim, a glasi: Je li postmoderna oznaka krize ili smrti moderniteta? Umjesto odgovora, tek kao naznaku, autor nam ostavlja mogućnost izlaza koji se krije, gdje drugdje, do u čitanju.